

УДК 323: 351

ЕВОЛЮЦІЯ ІНОМОВЛЕННЯ В ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Конах В. К.

Кандидат політичних наук, головний консультант відділу інформаційних стратегій та проблем інформаційного суспільства Національного інституту стратегічних досліджень.

Анотація. *Іномовлення, як специфічна форма діяльності, з часів своєї появи значно еволюціонувало від окремих радіо служб до мультимедійних корпорацій, що в своїй діяльності використовують поєднання різноманітних платформ – радіо, телебачення Інтернет мережу. Незмінним для іномовлення залишається те, що воно для більшості держав світу виступає важливим інструментом у просуванні та захисті національних інтересів за кордоном, формуванні та підтриманні позитивного іміджу власної держави у світі. Саме тому більшість іномовних служб здійснює свою діяльність під егідою власних держав та значного фінансування з державних бюджетів.*

В наслідок цілеспрямованій діяльності іноземних суб'єктів інформаційних відносин, а також незадовільній роботі вітчизняних державних іномовних служб уявлення за кордоном про Україну залишається фрагментарним, а почасти – викривленим. За таких умов першочерговим завданням влади має стати активізація зусиль щодо послаблення асиметрії в обміні інформаційними потоками між Україною й іншими країнами, удосконалення механізму об'єктивного та привабливого представлення її у світі. Перетворити наявний державний іномовний ресурс в дієвий інструмент провадження національної інформаційної політики за кордоном можливо шляхом об'єднання наявних державних іномовних служб у медіа-холдинг, що включатиме канали телебачення, радіомовлення та Інтернет-мовлення та забезпеченням необхідного фінансування на створення якісних конкурентоздатних програм, формування та функціонування необхідної кількості мовних редакцій та збільшення часу трансляції програм.

Ключові слова: *іномовлення, радіо, телебачення, Інтернет, імідж держави, національні інтереси.*

Постановка проблеми. Іномовлення – це специфічна форма діяльності, скерована насамперед на громадян інших країн, з метою здійснення на них певного інформаційно-психологічного впливу, що полягає в підготовці та трансляції інформаційних повідомлень, новин, різноманітних передач тощо. З часів свого виникнення іномовлення використовується у якості важливого інструменту не тільки сприяння розповсюдженню ідеологічних, культурних та інших цінностей мовника у світі, а й просування та захисту національних інтересів за кордоном, формування та підтримання позитивного іміджу власної держави. Проте, якщо світові лідери, знаходячись в авангарді, впливають через наявні іномовні служби на населення та еліти інших країн та міжнародну ситуацію в цілому, Україна, впродовж всіх років незалежності, знаходиться на узбіччі міжнародних інформаційних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різним аспектам функціонування українського іномовлення присвячені низка робіт вітчизняних авторів. Зокрема історії розвитку та становленню іномовлення присвячено роботи Скофенко Н., Машенко І.,

Нагорняк М.; засадам, методам та принципам здійснення іномовної діяльності роботи Павлюк Л., Гоян О., Лизанчук В.; значенню іномовлення в процесі міжнародної діяльності країн роботи Кудрявцева С., Юричко А. та роботи інших авторів. Проте, сучасний стан за якого наявні державні іномовні служби не справляються з своїм головним завданням – просуванням та захистом національних інтересів за кордоном, формуванням та підтриманням позитивного іміджу України у світі, вимагає подальшого вивчення проблеми та вироблення практичних рекомендацій щодо оптимізації їх діяльності.

З огляду на зазначене **метою статті** є на основі аналізу зарубіжного досвіду функціонування державних іномовних організацій в передових країнах світу та визначення їх спільних ознак на сучасному етапі, а також аналізу наявного стану функціонування вітчизняних державних іномовних організацій, запропонувати напрями реформування в Україні.

Основні результати дослідження. Історія іномовлення, як окремого феномену бере свій початок з виникненням радіо у 20-х рр. ХХ ст. Саме тоді, керівництво різних держав усвідомило можливість радіо минаючи кордони, впливати на громадську думку населення інших країн без будь-якої цензури і навіть на рідній для цих країн мові. У цей час виникають перші міжнародні іномовні служби: в СРСР у 1923 р. «Московское радио», у Німеччині в 1926 р. «Nauen» та «Zeeseen», в Італії на початку 1932 р. «Vatican Radio», в Британії наприкінці 1932 р. «BBC World Service». На початковому етапі перед іномовлення стояло завдання познайомити з своєю країною іноземну аудиторію та завоювати її симпатії через культурно-просвітницькі та пізнавальні програми. Пізніше офіційною метою таких служб було оголошено «підтримка контакту з людьми, що знаходилися у далеких краях, тобто із співробітниками колоніальної адміністрації [1]». Проте, їх ще однією очевидною метою було здійснення пропаганди власного режиму, ідеології чи цілей. Зокрема, на цей період припадає протистояння німецького радіо радянській та європейським антифашистським радіостанціям.

Під час Другої світової війни вищезазначені служби зазнали свого значного розширення та були взяті на озброєння урядами й інших держав, що знаходились в суперництві. Зокрема, у 1942 р. США на противагу німецькій геббельсівській пропагандистській машині запустили свою першу іномовну службу – «Voice of America», передачі якої транслювалися на коротких хвилях на англійській та німецькій мовах на території Європи. Радіостанція почала своє мовлення словами – «Ми будемо говорити про Америку і війну, новини можуть бути добрими чи поганими – ми будемо повідомляти вам правду [2]».

Другий етап розвитку іномовлення пов'язаний з початком «холодної війни». Тоді змінився його характер – міжнародне іномовлення почало широко використовуватися державами комуністичного та антикомуністичного блоків для пропаганди та ідеологічного впливу на населення один одного. До найбільш впливових західних мовників того часу варто віднести американські – «Voice of America», «Radio Free Europe»/«Radio Liberty», британську «BBC World Service», німецьку – «Deutsche Welle» (що почала своє мовлення у 1953 р.). Серед комуністичних мовників того часу найбільшого значення мали «Московское радио» та «Radio Peking». При цьому, якщо передачі іноземних служб глушилися офіційною Москвою, то радянські передачі були доступні в переважній частині держав на які були направлені. На додаток до найпотужніших держав світу, міжнародне мовлення за часів «холодної війни» почали розвивати країни Європи, Близького Сходу та Африки. Зокрема, єгипетські передачі покривали арабський світ, «Голос Ізраїлю» служив для передачі ізраїльської точки зору на події у світі та підтримки зв'язку з єврейською діаспорою, а «Голос Південної Африки» – для зниження критики апартеїду.

Третій етап становлення іномовлення припадає на закінчення «холодної війни» та падіння тоталітарних режимів у країнах бувшого соціалістичного табору. У цей час відбувається трансформація іномовлення західних країн з «альтернативного» в «інтегроване» телерадіомовлення молодих демократій у країнах Центральної та Південно-Східної Європи, а також легалізація іномовлення країн Заходу на Росію і колишні республіки СРСР. Серед головних завдань іномовних служб визначається інформування іноземних аудиторій про політичне, культурне та економічне життя власних країн, роз'яснення позицій з важливих внутрішніх і зовнішніх питань, для чого значне місце відводиться новинним, публіцистичним програмам і коментарям на актуальні теми, інтерв'ю, репортажам тощо. Водночас, їх невід'ємним обов'язком залишається захист національних інтересів та підтримка позитивного іміджу власної держави у світі. У цей час більшість служб іномовлення скорочують, як кількість іноземних мов, так і кількість годин іномовлення. Зокрема, якщо у 1984 р. канадське «Radio Canada International» транслювалося англійською, французькою, німецькою, іспанською, чеською/словацькою, угорською, польською, російською та українською мовами, то у 2005 р. – англійською, китайською, арабською, російською та іспанською. Помітно скорочуються й редакції «Voice of America» та «Deutsche Welle».

В технологічному плані новелами іномовлення у 90-х рр. XX ст. стали поява цифрового аудіомовлення DAB (Digital Audio Broadcasting), а також виникнення супутникового телебачення, яке починає набирати більшого стратегічного значення у порівнянні з радіо. Датою народження супутникового іномовлення можна вважати 1985 р., коли американський канал Cable News Network (CNN) через міжнародний супутник реалізує свій проект – CNN International (CNNI). На сучасному етапі лідерами в глобальному іномовному просторі виступають арабській «Al Jazeera», китайський «CCTV», російської «Rusha Today», британський «BBC World News», американський CNN International, а також французький «France24». Зокрема, у 2013 р. «Russia Today» підтвердив статус найбільшого постачальника новинного контенту на міжнародному відеохостингу, ставши першим у світі новинним телеканалом, який подолав позначку в 1 млрд. переглядів на YouTube [3].

Початок XXI ст. ознаменувався ще одним трендом – приходом іномовних теле- та радіостанцій в Інтернет мережу та появою так званого «гібридного мовлення», коли їх Інтернет-сайти стають майданчиками для розміщення різних видів інформації: текстової, аудіо та відео. Варто зауважити, що Інтернет-мережа створила іномовникам й інші переваги в порівнянні з традиційними теле- чи радіо платформами, зокрема – надавати відвідувачам набагато більші обсяги оперативної інформації та змогу прослуховувати чи переглядати пропущені передачі, створювати можливості для інтерактивного спілкування тощо. Таким чином, можна констатувати, що Інтернет змінив формати роботи іномовлення. Як наслідок, наразі для більшості країн світу міжнародне радіомовлення вже стає архаїзмом. З огляду на вищезазначені тенденції, майбутнє іномовлення – це передовсім мультимедійні проекти в мережі Інтернет, контенти яких надають можливість прочитати матеріали, прослухати їх, переглянути відеоматеріали, можливість миттєво прокоментувати чи відреагувати на новину чи повідомлення.

Водночас варто зауважити, що незважаючи на велику кількість міжнародних телевізійних мовників та широкі можливості Інтернет-ресурсів кількість телевізійних та Інтернет глядачів порівняно з радіослухачами є меншою. Це пов'язано з кількома факторами, зокрема короткохвильове радіо залишається єдиним джерелом інформації про події у світі для населення країн Африки, Південної та Східної Азії, з огляду на їх технологічну відсталість; доступ до Інтернету досі обмежується деякими країнами (зокрема в Китаї та на Кубі), а програма розповсюджена супутниковим оператором може бути скорочена або за-

мінена. Саме тому, поруч із розвитком іномовлення через Інтернет та супутник наразі виглядає актуальним збереження й радіомовлення.

В цілому, аналіз сучасного іномовлення в різних країнах світу дозволяє виділити такі його спільні ознаки:

1. *Іномовні служби залишаються важливим інструментом не тільки в наданні допомоги іноземній аудиторії у знайомстві з власною країною та її народом, сприянні розповсюдженню ідеологічних, культурних та інших цінностей мовника у світі та підтримки культурного, мовного та інших взаємозв'язків зі співвітчизниками закордоном, а й – у просуванні й захисті національних інтересів за кордоном, формуванні та підтриманні позитивного іміджу власної держави у світі.*

Так, на сайті «Deutsche Welle» йдеться про те, що її передачі «повинні доносити до аудиторії широку картину політичного, культурного та економічного життя Німеччини, викладати і пояснювати німецьку позицію з важливих внутрішніх і зовнішніх питань [4]». А на офіційному сайті Урядового бюро по міжнародному мовленню США зазначається, що його головна місія – «підтримувати національні інтереси США через інформування та залучення людей по всьому світу до підтримки свобод і демократії [5]».

2. *Іномовні теле- та радіо організації можуть мати різний статус (державний або суспільний) проте всі вони здійснюють свою діяльність під егідою держави.*

Так, у США «Voice of America», «Radio Marti» і «TV Mart» мають статус федеральних програм, а радіостанції «Radio Free Europe»/«Radio Liberty», «Radio Free Asia», «Alhurra TV» та «Radio Sawa» є приватними некомерційними організаціями, проте всі вони функціонують під егідою окремого незалежного федерального агентства – The Broadcasting Board of Governors (BBG) (Урядового бюро по міжнародному мовленню). У Великобританії «BBC World Service», незважаючи на те, що входить у загальну корпорацію BBC, що є суспільною телерадіоорганізацією, підпорядковується Міністерству закордонних справ Великобританії. У Німеччині на сучасному етапі єдиною телерадіокомпанією, яка знаходиться у розпорядженні федерації є У Франції усі іномовні теле- та радіоканали, об'єднанні в державний холдинг AEF Médias Monde.

3. *У більшості держав іномовлення здійснюється передовсім за рахунок коштів, що виділяються з державного бюджету.*

Зокрема, у США фінансування всіх іномовних служб, що входять до Урядового бюро по міжнародному мовленню здійснюється з федерального бюджету за статтею витрат на зовнішньополітичну діяльність уряду США (у 2012 р. – 752 млн. дол., у 2013 р. – 756 млн. дол., у 2014 р. планується певне скорочення – до 731 млн. дол. [7]). Фінансування «Deutsche Welle», на відміну від інших суспільно-правових телерадіостанцій Німеччини, здійснюється з федерального бюджету та за рахунок деяких позабюджетних коштів, а не абонентної плати. «BBC World Service Radio», фінансується на кошти Міністерства закордонних справ, натомість супутниковий телеканал «BBC World News» фінансується за рахунок передплати та доходів від реклами. У Франції діяльність іномовних телеканалів TV5 MONDE та France 24, а також Міжнародного французького радіо також фінансується урядом. В Японії іномовні теле- та радіоканали частково отримують фінансову підтримку уряду, на противагу внутрішньодержавним, що функціонують за рахунок абонентської плати.

4. *На сучасному етапі для досягнення своєї аудиторії іномовники використовують поєднання різноманітних платформ: довго- середньо- та короткохвильове радіо, супутникове мовлення, а також дедалі ширше Інтернет.*

Зокрема «BBC World Service» своє міжнародне мовлення здійснює у якості мультимедійного мовника, що надає свої інформаційні послуги на радіо («BBC World Service

radio»), телебаченні («World News TV»), через Інтернет та бездротові портативні пристрої, використовуючи кілька платформ – короткі хвили, АМ, FM, цифрові, супутникові та кабельні канали. Сайти «BBC World Service» включають в себе аудіо та відео контент та надають можливість приєднуватися до глобальної дискусії [6]. «Німецька хвиля» також працює на коротких та середніх хвилях, через супутник, а також в Інтернеті – з текстом, звуком і відео. Іномовні служби США наразі також функціонує у вигляді мультимедійного сервісу – Інтернет видань, телеканалів та радіостанцій. А в Китаї спеціально для іномовлення в Інтернеті утворено CIBN – державну телерадіостанцію, яка здійснює трансляцію різними мовами, в режимі онлайн на базі інформаційного Інтернет-порталу – «CRI Online» та мобільного зв'язку.

5. Провідні іномовні служби зазвичай мають значну кількість мовних редакцій, кількість яких змінюється у відповідності до зовнішньополітичних пріоритетів країни.

Зокрема наразі штат іномовних служб США здійснює підготовку і випуск програм англійською та 60 іноземними мовами [5]. «BBC World Service radio» вела мовлення 44 мовами, проте, після закриття низки редакцій (яке було пов'язане з необхідністю економією коштів Міністерства закордонних справ), залишила мовлення 32-ма мовами світу та англійською [6]. «Німецька хвиля» розміщує свою інформацію більше, ніж 30 мовами: від англійської, німецької, португальської до амхарської та урду [4].

6. У деяких державах забороняється здійснювати іномовлення безпосередньо на аудиторію власної країни.

Зокрема, це заборонено законодавством в США та Німеччині – метою цього є спроба захистити громадян від пропагандистських заяв свого власного уряду.

7. Трендом останніх кількох років постає об'єднання іномовних служб у медіа-холдинги.

Так, у Франції основні ЗМІ країни, які здійснювали мовлення за кордон: телеканали TV5 MONDE та France 24, а також Міжнародное французьке радіо (Radio France internationale – RFI) функціонують в межах державного холдингу AEF Médias Monde (до 27 червня 2013 р. – Audiovisuel Extérieur de la France), який був утворений у 2008 р. рішенням попереднього президента Франції Ніколя Саркозі. У Росії в грудні 2013 р. президент В. Путін «з метою підвищення ефективності діяльності державних засобів масової інформації [8]» об'єднав своїм указом найстарішу інформагенцію РІА «Новості» та радіостанція «Голос Росії» у новостворений медіа-холдинг – «Міжнародне інформаційне агентство «Росія сьогодні». До складу новоствореного державного медіа-холдингу, на думку російських експертів, в подальшому має увійти також телекомпанія «Russia Today». В КНР спеціально для іномовлення утворено Всесвітню мовну медіа-корпорацію «МРК-Планета». В Японії такі іномовні телеканали як NHK World TV, NHK World Premium та радіоканал NHK World Radio Japan (Відомий в Європі як канал JSTV, а в США – як TV Japan) також об'єднані в телерадіомовну корпорацію – NHK, проте на відміну до вищезазначених медіа-холдингів, вони знаходяться у її складі з часу заснування.

Щодо України, то історія вітчизняного іномовлення бере свій початок з 1950 р., коли було створено першу іномовну редакцію «Радіо Київ». З огляду на те, що створення українського іномовлення припало на радянський період історії, його основною метою була пропаганда радянського способу життя. Проте, інформаційна політика українського іномовлення за радянських часів враховувала особливості закордонної аудиторії, яку склали переважно українські національно свідомі емігранти, тому пропаганда на іномовленні була менш відвертою, натомість радіопередачі «Радіо Київ» багато розповідали про українську культуру та побут, актуальні новини.

У 1991 р. після розпаду СРСР «Радіо Київ» було перейменовано на Всесвітню службу радіомовлення України (далі – ВСРУ) з ефірною назвою «Радіо Україна», а зміст мовлення переорієнтовано на нові завдання, що постали перед незалежною Україною: «захист зовнішньополітичних інтересів, об'єктивне висвітлення всієї палітри думок, поглядів, платформ у складних процесах розбудови держави, пропагування духовних надбань української нації» [9; 13-14]. Упродовж 1990-х рр. загальний обсяг міжнародного радіомовлення України було збільшено до 31,5 години на добу. Основу вітчизняного радіомовлення на закордон становили редакції мовлення українською мовою – 75% ефірного часу.

Проте, вже з другої половини 1990-х рр. держава перестала приділяти належну увагу ВСРУ та почала зменшувати фінансування іномовлення, що призвело, як до відтоку кваліфікованих працівників та зниженню якості програм, так і до погіршення якості, а подекуди й відключення сигналу. 2000-і рр., що стали в Україні періодом економічного зростання, позначилися на діяльності вітчизняного міжнародного радіо мінімальним позитивом – найбільшим досягненням цього періоду стала трансляція ВСРУ в мережі Інтернет та через супутники. А 25 травня 2011 р. керівництвом Національної радіокомпанії України, в склад якої у якості творчого об'єднання входить ВСРУ, взагалі була здійснена спроба припинити мовлення української редакції. Однак, після значного суспільного резонансу, яке викликало таке рішення, Державний комітет телебачення і радіомовлення призупинив ліквідацію української редакції ВСРУ.

В цілому варто зауважити, що в порівнянні з світовими аналогами ВСРУ відрізняється низьким рівнем фінансового забезпечення – звідси як незначна кількість іномовних редакцій так і недостатня присутність у хвильовому діапазоні. Так, окрім української, працюють редакції англійською, німецькою та румунською мовами, кількість іномовних програм яких становить лише 25% від всього інформаційного продукту вітчизняного іномовлення. Щодо хвильового діапазону слід зауважити, що раніше мовлення велося на багатьох частотах на коротких та середніх хвилях, однак наразі мовлення ведеться на коротких хвилях українською мовою (частота 7435 кГц), на середніх хвилях румунською мовою (частота 675 кГц), німецькою та англійською лише через Інтернет та супутник [10]. Відтак, на сучасному етапі доводиться констатувати, що держава не повною мірою реалізує наявний інформаційний потенціал ВСРУ, а загальний обсяг мовлення іноземними мовами та кількість мов, що ними звертається Українське радіо до закордонної аудиторії є недостатнім з огляду на світовий іномовний досвід.

Наступним ресурсом України заснованим для мовлення на закордонну аудиторію виступає Державна телерадіокомпанія «Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення» (далі – УТР). У відповідності статуту, УТР підпорядкована Державному комітету телебачення і радіомовлення України. Основною метою УТР є «забезпечення входження України у світовий інформаційний простір...; розповсюдження як в Україні, так і за кордоном... об'єктивної інформації про процеси, що відбуваються в нашій державі та у світі, виходячи з гарантування прав громадян на свободу думки і слова, на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите і вільне обговорення суспільних питань, а також розроблення та реалізація програмної політики, що відповідає національним інтересам України і формуванню демократичного суспільства; створення конкурентоспроможної інформаційної продукції та розповсюдження, обмін і продаж її в Україні і за кордоном; сприяння зміцненню міжнародних зв'язків України, зростанню її авторитету в світі [11]».

Свої перші експериментальні передачі УТР почала розміщувати в ефірі з 1 березня 2003 р. на супутниковому каналі «Експрес», а з 1 січня 2004 р. розпочалися регулярні пе-

редачі УТР обсягом 18 годин на добу. На сьогодні обсяг мовлення складає 72 години на добу: 24 годин на Євразію та 24 годин на Північну Америку – на супутникових каналах, а також 24 годин Інтернет-мовлення – через вебсайт www.utr.tv. Аудиторія УТР налічує понад 23 млн. глядачів у світі та близько 23 млн. в Україні [11]. Варто зауважити, що такий стан речей суперечить світовій практиці іномовних теле- та радіо організацій, які здійснювати своє іномовлення передовсім на закордон.

Щодо мов, якими здійснюється мовлення, то і тут практика УТР не відповідає установленій світовій. На відміну від багатьох успішних служб іномовлення, які здійснюють своє мовлення передовсім мовами тих країн, в яких транслюються, передачі УТР англійською мовою складають лише 1 годину на добу (з яких півгодинні випуски новин, та півгодини інші матеріали – «Огляд преси», «Цей день в історії України» тощо), а російською мовою 2 години на добу (десятихвилинні випуски новин, підсумкові тижневі програми та інші тематичні програми). Решта мовлення здійснюється українською мовою. За таких умов, УТР не може бути реальним конкурентом аналогічним закордонним державним телерадіокомпаніям, де існує значна кількість мовних редакцій.

Варто зауважити, що стосовно УТР нерідко звучать й негативні оцінки щодо програмного наповнення. Зокрема таку думку висловлювали незалежні медіа-експерти [12] та представники Держкомтелерадіо [13], а також підтвердив вибірковий моніторинг передач УТР, проведений у рамках громадської експертизи [14]. Якість власного контенту не задовольняє й співробітників УТР, проте вони вказують на те, що програми їх власного виробництва отримують визнання на престижних міжнародних телеконкурсах у Росії, Болгарії, Канаді, Казахстані, Словаччині тощо, то ж при відповідному фінансуванні й техніко-ресурсному забезпеченні вони могли б робити на такому рівні всі програми [15]. Однак, стан бюджетного фінансування впродовж останніх років не дає змоги якісно і в повному обсязі виконувати поставлені задачі – бюджетні запити Держкомтелерадіо, у підпорядкуванні якого знаходиться УТР задовольняються не більше ніж на 10-15% від потреби, що призводить до незадовільного фінансування підвідомчих установ та накопичення боргів, у тому числі УТР.

Окрім того, з 1 вересня 2012 р. для розширення інформаційної присутності України у світі було запущено супутниковий канал Національної телекомпанії України (НТКУ) – «Перший Ukraine». За жанровим розподілом програми «Першого Ukraine» містять інформаційно-аналітичні, культурно-мистецькі, науково-просвітницькі, розважально-музичні, дитячі програми тощо, мета яких – показати світові традиційну та сучасну Україну [16]. Починаючи з 4 лютого 2013 р., всі проекти каналу, можна знайти на новому корпоративному сайті каналу «Перший Ukraine» www.firstua.com. Щодо програмної структури, контенту та зон мовлення, то за словами редакторів УТР [15] і «Першого Ukraine» [17], ці два канали розрізняються між собою. Водночас варто зауважити, що представники Комітету з питань свободи слова та інформації у 2013 р. висловлювались про недоречність фінансування кількох міжнародних державних телеканалів у ситуації, коли загалом державне мовлення суттєво недофінансоване з держбюджету [18].

Ще одним державним інформаційним ресурсом, що має розповсюджувати інформацію про нашу державу за кордоном є Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ», яке було утворене у листопаді 1996 р. Основними завданнями агентства серед іншого визначено: висвітлення державної політики і суспільного життя України; збирання і оперативне поширення інформації про події, що відбуваються в Україні та за кордоном у сфері політики, економіки, соціального життя, культури, науки, техніки і спорту; підготовка у межах своєї компетенції пропозицій про визначення пріоритетів у розвитку державної інформаційної служби, розбудови та захисту національного інфор-

маційного простору тощо. У своїй діяльності «Укрінформ» підпорядковано Кабінету Міністрів України [19]. Новини агентства виходять українською, російською, англійською, німецькою та іспанською мовами. Кореспонденти агентства працюють у кожному регіоні України та 11 країнах світу. У цілому «Укрінформ» має всі передумови аби бути конкурентоспроможним на інформаційному світовому ринку, проте по суті питаннями зовнішньополітичного інформування агентство займається не в достатній мірі. Окрім того, агентство в своїй діяльності має виваженіше відноситися до інформації, яку надає зокрема висвітлювати точки зору не лише влади, а й опозицій та ретельніше перевіряти тиражовану інформацію. Зокрема, у 2012 р. «Укрінформ» знизив до себе рівень довіри цитуючи неіснуючу німецьку газету, яка нібито писала негатив про українську опозицію, а також розповсюджуючи недостовірну інформацію про затримання бывшего Президента України Леоніда Кучми.

Таким чином необхідно визнати, що в наслідок об'єктивних та суб'єктивних чинників наразі наявні державні іномовні служби не справляються з своїм головним завданням – просуванням та захистом національних інтересів за кордоном, формуванням та підтриманням позитивного іміджу України у світі, шляхом достатнього, своєчасного та об'єктивного інформування світової спільноти про внутрішню ситуацію, пріоритети внутрішньої та зовнішньої політики нашої держави тощо.

Водночас іноземні суб'єкти інформаційних відносин здійснюють потужний почасти негативний інформаційно-психологічний вплив на Україну, шляхом поширення тенденційної, неповної або упередженої інформації. Варто зауважити, що інтенсивність такого впливу не залежить значною мірою від політичних сил, що знаходяться при владі в Україні та має під собою політичне та економічне підґрунтя, продиктоване прагматичними підходами до забезпечення власних національних інтересів. Саме тому в іноземних країнах уявлення про Україну залишається досить поверховим та фрагментарним, а почасти – викривленим. Зокрема, за часів президентства В. Януковича уявлення в світі про Україну сформувалося, як про політично нестабільну державу, в якій процвітає корупція, «підприємство демократичні здобутки Помаранчевої революції, в тому числі проведення виборів, свобода ЗМІ та ставлення до опозиції [20]». Наразі в російських ЗМІ не лише формується уявлення про Україну, як про державу в якій, через інспірований ззовні «Євромайдан» [21], «бандерівці» та «екстремісти» [22], у нелегітимній спосіб захопивши владу, діють терористичними методами [23], порушують права та свободи російськомовного населення в Україні, а й створюється інформаційне підґрунтя для «повернення Криму» [24].

Таким чином, в наслідок недостатньої уваги української влади до формування і реалізації власної державної інформаційної політики, зокрема іномовлення, а також цілеспрямованої інформаційної діяльності зарубіжних суб'єктів інформаційних відносин зовнішні інформаційно-психологічні впливи продовжують прямо чи опосередковано завдавати шкоди суспільно-політичній стабільності, розхитувати економічну та фінансову систему держави, формувати негативний імідж України за кордоном, створювати загрози територіальній цілісності нашої держави, а відтак становити загрозу національній безпеці України у різних сферах. За таких умов розбудова іномовлення, професійне позиціонування України в міжнародних інформаційних потоках постає необхідною передумовою забезпечення, як національних інтересів, так і національної безпеки нашої держави.

Висновки. Іномовлення, як специфічна форма діяльності, залишається для більшості держав світу важливим інструментом у просуванні та захисті національних інтересів за

кордоном, формуванні та підтриманні позитивного іміджу власної держави у світі. З огляду на зазначене, більшість іномовних служб здійснює свою діяльність під егідою власних держав та значного фінансування з державних бюджетів, у якості мультимедійних корпорацій, використовуючи поєднання різноманітних платформ для досягнення своїх аудиторій.

Внаслідок цілеспрямованій діяльності іноземних суб'єктів інформаційних відносин, а також незадовільній роботі вітчизняних державних іномовних служб уявлення за кордоном про Україну залишається фрагментарним, а почасти – викривленим. За таких умов першочерговим завданням влади має стати активізація зусиль щодо послаблення асиметрії в обміні інформаційними потоками між Україною й іншими країнами, удосконалення механізму об'єктивного та привабливого представлення її у світі.

Перетворити наявний державний іномовний ресурс в дієвий інструмент провадження національної інформаційної політики за кордоном можливо використавши досвід передових країн світу у зазначеній сфері. Зокрема, в процесі запланованого реформування державних теле- та радіоорганізацій необхідно:

- залишити іномовні ЗМІ у підпорядкуванні державі;
- з метою централізованого формування та розповсюдження необхідної інформації про Україну, об'єднати наявні державні іномовні служби у медіа-холдинги (на кшталт «Euro news» чи «Россия сегодня»), що включатиме канали телебачення, радіомовлення та Інтернет-мовлення;
- з метою розширення зарубіжної аудиторії та підвищення її рівня довіри, забезпечити державні іномовні служби необхідним фінансуванням – для створення якісних конкурентоздатних програм, формування та функціонування необхідної кількості мовних редакцій (при цьому важливим є те, якою бачать Україну не тільки російська та західна, але й східноєвропейська аудиторія), збільшення часу трансляції програм.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних механізмів оптимізації роботи державних іномовних організацій України, зокрема шляхом розробки, затвердження та імплементації *Концепції реформування та розвитку іномовлення України* – керівного документу державної політики в зазначеній сфері.

Список використаної літератури

1. Радиожурналистика // Под ред. Шереля А. А. – М. : Издательство МГУ, 2000, с. 103.
2. Офіційний сайт «Голосу Америки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docs.voanews.eu/en-US-INSIDE/2014/01/14/458ee4d7-2d49-4620-bddf-7bb9e9b44fd5.pdf>.
3. Офіційний сайт «Russia Today». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.rt.com/>.
4. Офіційний сайт «Deutsche Welle». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.de/головна/60-років-deutsche-welle/s-100306>.
5. Офіційний сайт The Broadcasting Board of Governors. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbg.gov/>.
6. Див. докладніше офіційний сайт BBC. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/whatwedo/aroundtheworld>.
7. Соединённые Штаты сокращают расходы на пропаганду. – 06. 05. 2013 г. – UE-FIMA.RU. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uefima.ru/articles/soedinyonnye-shtaty-sokrashhayut-rasxody-na-propagandu.html>.

8. О мерах по повышению эффективности деятельности государственных СМИ: Указ Президента РФ № 894 от 09. 12. 2013 г. [Офіційний електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/acts/19805>.
9. Миронченко В. Основи інформаційного радіомовлення. – К., 1996. – 440 с.
10. Офіційний сайт НРКУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nrcu.gov.ua/ua/46/>.
11. Офіційний сайт УТР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.utr.tv/channel.html>.
12. М'ясникова К. «Я – пам'ятник собі». – «Телекритика». – 24. 11. 2008 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/mjasnykova/2008-11-24/42186>.
13. Звіт про засідання колегії Держкомтелерадіо 22 липня 2010 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76046&cat_id=7303.
14. Експертні пропозиції за результатом проведення громадської експертизи діяльності Державного комітету телебачення та радіомовлення України від 19. 09. 2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=77845&cat_id=77844.
15. Земляний В. УТР – дзеркало сучасної вітчизняної телекіноіндустрії. – Телекритика. – 10. 05. 2013 р. http://www.telekritika.ua/rinok/2013-05-10/81508?theme_page=50&.
16. Офіційний сайт «Перший Ukraine». – <http://firstua.com/ru/about>.
17. Генпродюсер «Першого Ukraine» Сергій Логунов: «Дуже довго готували студію до запису, а потім її відвели під проект «Про життя». – Телекритика. – 30. 04. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/rinok/2013-04-30/81315>.
18. Томенко і Княжицький вважають, що Україні не потрібні два міжнародні телеканали. – Телекритика. – 15. 03. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/rinok/2013-03-15/79986>.
19. Про затвердження Статуту та інші питання Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ»: постанова Кабінету міністрів України № 749 від 15. 07. 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/749-97-п>.
20. Світ про Україну: гібридний режим Януковича, маргіналізація опозиції, нездатність Кличка зберегти імідж до 2015-го року. – Тиждень. – 25. 03. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/75455>.
21. В Кремле выяснили, откуда растут ноги у Евромайдана. – Минпром. – 10. 02. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minprom.ua/news/146279.html>.
22. Захватив Украину бандеровцы нацелятся на Россию // «Московский комсомолец». – Москва. – вип. від 21. 02. 2014 р.
23. Так называемые демонстранты // Lenta.ru. 21. 02. 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lenta.ru/articles/2014/02/21/maidansmi/>; Украина на пути к банкротству и фашистской диктатуре. – КМ.RU. – 23. 02. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.km.ru/world/2014/02/23/protivostoyanie-na-ukraine-2013-14/733059-ukraine-na-puti-k-bankrotstvu-i-fashistko>.
24. Россия готова воевать за Крым // Salamnews – 22. 02. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.salamnews.org/ru/news/read/115773>.

THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL BROADCASTING IN THE FOREIGN COUNTRIES: THE EXPERIENCE FOR UKRAINE

Konah V. K.

PhD in Political Science, the Senior Consultant of Department of Information Society and Information Strategies of the National Institute for Strategic Studies.

Abstract. *The international broadcasted is a specific form of activity which since the days of its appearance considerably evolved from the separate radio services to the multimedia corporations which using a combination of different platforms-radio, television, Internet network in their work. The remains unchanged that international broadcasting is an important instrument of the promoting and protecting the national interests abroad, forming and maintaining a positive image of their own country in the world for most states. That is why the most of the international broadcasted services carries out its activities under the auspices of their own states and the substantial state budget financing.*

The representation abroad of Ukraine has been patchy, and sometimes - distorted in the results of the purposeful activities of foreign subjects of information relations and unsatisfactory functioning of the Ukrainian's international broadcasting services.

Under such circumstances the first priority should be the government stepped up efforts on mitigating asymmetry in the exchange of information flows between Ukraine and other countries, to improve the mechanism of objective and attractive presentation of the world. The available Ukrainian's international broadcasting services turn into the effective instrument for the realization national information policy abroad possible by combining the existing government services into the international broadcasting media holding, that includes television channels, radio and Internet broadcasting and providing the necessary funding to create the quality competitive programs, formatting and functioning of the required number of the language versions and increase the broadcast time programs.

Key words: *the international broadcasting, the radio, the television, the Internet, the image of the state, the national interests.*

Referances

1. Radiozhurnalistika // Pod red. Sherelya A.A. – M.: Izdatelstvo MGU, 2000, s. 1032. Dokladnishe dyv. ofitsiynny sayt «Holosu Ameryky». [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://docs.voanews.eu/en-US-IN-SIDE/2014/01/14/458ee4d7-2d49-4620-bddf-7bb9e9b44fd5.pdf>.
2. Ofitsiynny sayt «Russia Today». [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://russian.rt.com/>.
3. Ofitsiynny sayt «Deutsche Welle». [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dw.de/holovna/60-rokiv-deutsche-welle/s-100306>.
4. Ofitsiynny sayt The Broadcasting Board of Governors. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bbg.gov>.
5. Ofitsiynny sayt VVS. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/inside-thebbc/whatwedo/aroundtheworld>.
6. Soedinyonnyie Shtaty sokraschayut rashodyi na propagandu. – 06. 05. 2013 r. – UEFIMA.RU. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.uefima.ru/articles/soedinyonnyie-shtaty-sokrashhayut-raschody-na-propagandu.html>.
7. O merah po povyisheniyu effektivnosti deyatelnosti gosudarstvennyih SMI: Ukaz Prezidenta RF № 894 ot 09. 12. 2013 r. [Ofitsiynnyy elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.kremlin.ru/acts/19805>.
8. Myronchenko V. Osnovy informatsiynoho radiomovlennya. – K., 1996. – 440 s.
9. Ofitsiynny sayt NRKU. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nrcu.gov.ua/ua/46/>.
10. Ofitsiynny sayt UTR. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.utv.tv/channel.html>.
11. M'yasnykova K. «Ya – pam'yatnyk sobi». – «Telekrytyka». – 24.11.2008 r.: [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.telekritika.ua/mjasnykova/2008-11-24/42186>.
12. Zvit pro zasidannya kolehiyi Derzhkomtelradio 22 lypnya 2010 roku. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76046&cat_id=73033.

13. Dokladnishe div. Ekspertni propozyziyi za rezul'tatom provedennya hromads'koyi ekspertyzy diyal'nosti Derzhavnogo komitetu telebachennya ta radiomovlennya Ukrayiny vid 19. 09. 2010 r. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=77845&cat_id=77844.
14. Zemlyanyy V. UTR – dzerkalo suchasnoyi vitchyznyanoyi telekinoindustriyi. – Telekrytyka. – 10. 05. 2013 r. http://www.telekritika.ua/rinok/2013-05-10/81508?theme_page=50&.
15. Dokladnishe div. ofitsynyy sayt «Pershyy Ukraine». – <http://firstua.com/ru/about>.
16. Henprodyuser «Pershohe Ukraine» Serhiy Lohunov: «Duzhe dovho hotuvaly studiyu do zapysu, a potim yiyi vidvely pid proekt «Pro zhyttya». – Telekrytyka. – 30. 04. 2013 r. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.telekritika.ua/rinok/2013-04-30/81315>.
17. Tomenko i Knyazhyts'kyy vvazhayut', shcho Ukrayini ne potribni dva mizhnarodni telekanaly. – Telekrytyka. – 15.03.2013. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.telekritika.ua/rinok/2013-03-15/79986>.
18. Pro zatverdzhennya Statutu ta inshi pytannya Ukrayins'koho natsional'noho informatsynoho ahentstva «Ukrinform»: postanova Kabinetu ministriv Ukrayiny № 749 vid 15.07.01997. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/749-97-p>.
19. Svit pro Ukrayinu: hibrydnyy rezhym Yanukovycha, marhinalizatsiya opozytsiyi, nezdatnist' Klychka zberehty imidzh do 2015-ho roku. – Tyzhden'. – 25. 03. 2013 r. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/Politics/75455>.
20. V Kremlе vyiyasnili, otkuda rastut nogi u Evromaydana// Minprom. – 10. 02. 2014 r. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://minprom.ua/news/146279.html>.
21. V Kremlе vyjasnili, otkuda rastut nogi u Evromajdana. – Minprom. – 10.02.2014. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://minprom.ua/news/146279.html>.
22. Zahvativ Ukrainu banderovcy naceljatsja na Rossiju//«Moskovskij komsomolec». – Moskva. – vip. vid 21. 02. 2014 r.
23. Tak nazyvaemye demonstranty // Lenta.ru. 21. 02. 2014 r. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://lenta.ru/articles/2014/02/21/maidansmi/>; Ukraina na puti k bankrotstvu i fashistskoj diktature. – KM.RU. – 23.02.2014. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.km.ru/world/2014/02/23/protivostoyanie-na-ukraine-2013-14/733059-ukraina-na-puti-k-bankrotstvu-i-fashistko>.
24. Rossija gotova voevat' za Krym // Salamnews – 22. 02. 2014 r. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.salamnews.org/ru/news/read/115773>.

ЭВОЛЮЦИЯ ИНОВЕЩАНИЯ В ИНОСТРАННЫХ ГОСУДАРСТВАХ: ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ

Конах В. К.

Кандидат политических наук, главный консультант отдела информационных стратегий и проблем информационного общества Национального института стратегических исследований.

Аннотация. *Иновещание, как специфическая форма деятельности, со времен своего появления значительно эволюционировало от отдельных радио служб к мультимедийным корпорациям, которые в своей деятельности используют сочетание различных платформ: радио, телевидения, Интернета. Неизменным для иновещания остается то, что оно для большинства государств мира выступает важным инструментом в продвижении и защите национальных интересов за рубежом, формировании и поддержке положительного имиджа собственного государства в мире. Именно поэтому большинство инновещательных служб осуществляют свою деятельность под эгидой собственных государств и при значительном финансировании из государственных бюджетов.*

В результате целенаправленной деятельности иностранных субъектов информационных отношений, а также неудовлетворительной работе отечественных государственных иновещательных служб представления за рубежом об Украине остается фрагментарным, а отчасти – искривленным. В такой ситуации первоочередной задачей власти должна стать активизация усилий по ослаблению асимметрии в обмене информационными потоками между Украиной и другими странами, усовершенствования механизма объективного и привлекательного представления ее в мире. Превратить

имеющийся государственный иновещательный ресурс в действенный инструмент осуществления национальной информационной политики за рубежом возможно путем объединения имеющихся государственных иновещательных служб в медиа-холдинг, включающий каналы телевиденья, радиовещания и Интернета, обеспечением необходимого финансирования на создание качественных конкурентоспособных программ, формированием и функционированием необходимого количества языковых редакций и увеличением времени трансляции программ.

Ключевые слова: *иновещание, радио, телевиденье, Интернет, имидж государства, национальные интересы.*